

Mbì'i rí mbá xágíi Dìgèfèthàùn

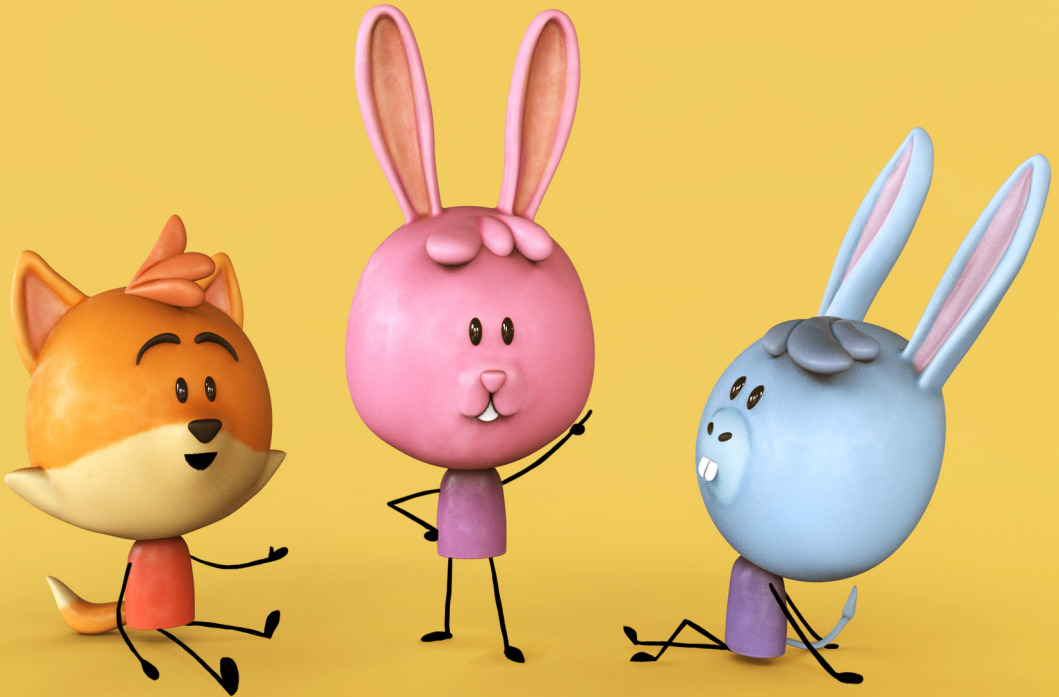

Lengua: Mè'phàà
(Tlapaneco Central Bajo)

Pixelatl

Rígè' ñajúún mbá làjuín iyii' màráxnuu gàjmiaá ángíaa: ánáa, rúdàa jamí
íjiáán, awún iyii' ríge' màgó mù'thá mijná ló' xó ika rá nùjngá ló'
awún nandi rí nijanú jamí ná mùraxé mijná ló' ná rí i'kha.
Xí nàndá' màfrá'a majan jamí mi'thá xó manujngaa awún rí nàguanáa'
ná gu'wáa', athá'aa ná awún internet mathá'yaa iyuu' Organización
Mundial de la Salud màráxnuu. Gèè athá'aa: <https://www.who.int/es>.

Mbá mi'tsú nigua'tha
ló rí mbá xúgii gu'wá
gisngáá màjúgaa jamí
màxáxoo màgájná ló'
ná gu'wá ló'.

Watsé nìguájúún nìyáxe ná iduun gu'wáa à'kho
ndiyoo rí wii rìgà, nímbaa xàbò ríxaa.

**Gè'the tsí lajuíin nìjmuu
nùmuu rí nanguá íyo
màgájnusu mà'tsii.**

**Xú'kho, ndíyo rí ánu'
gua'daa gà'kho jamí
nìndxáun nùthéén rí
nìjanú mbá nàndí gákii.
Nìmíñu' ló.**

¿Ná numuu xkuá'nii ríga ró?
niráxe gè'the.

Tátì' nì'thá xó' rí niguá'thaá
i'ne nána tsí ndá'yo thana.

Numuu Coronavirus ñájún néj, niguá'thaá i'ne nána tsí
nda'yo thana. Íkhaa ñájún mbá virus nùxii' tsí nikujma
awún gó' rí nìkhá ra nùngá ló' gèè.

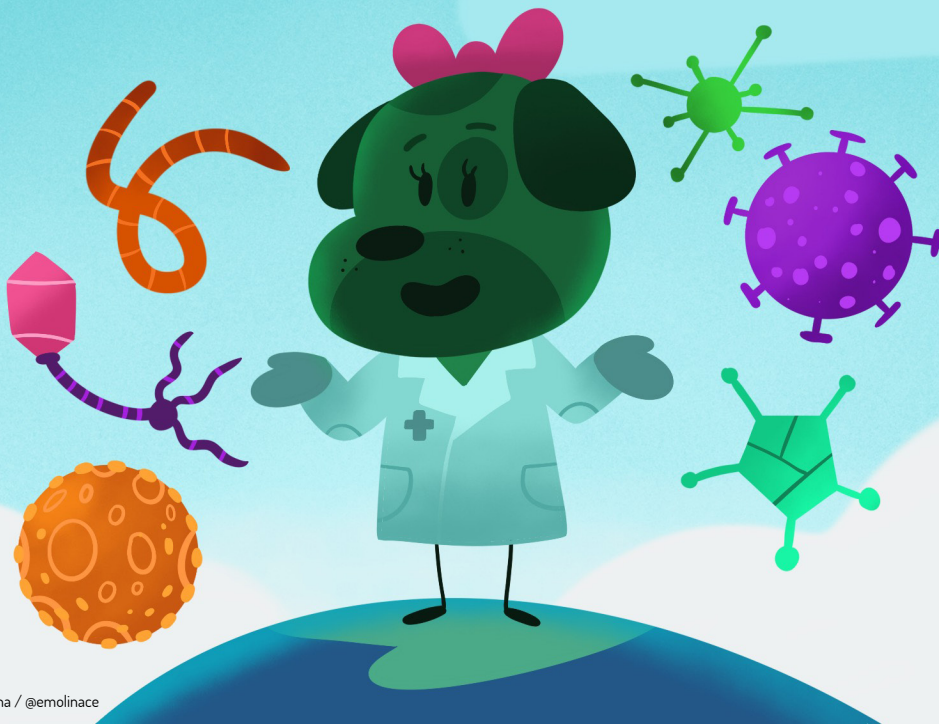

Virus ñàjùún mbá inii xukhú tsí mákiin jamí tsí'ngoo ídaa
mbá'yuu, xí nathú'un awún xúbian' ikhiin
munii rí mbáyáá' nàndí.

**Xàbò tsí ningǎjmii nàndí rígè' kua'aa virus
ná awún, idó nùndxákhuu nuríyii' xukhú
tsu'kho grìngùù' ná inuu gíña. Xí xukhú
tsu'kho nagua'nu ná íduu ò ràkhoo ò ràún
ímbaa xàbò mǎngàà mbáyoo nàndi.**

Phú mbá'a inúú virus júwa', tsí phú iwá júwa' jamí
nàkhamàxuu nàndí ñàjúún tsí nuxphi'thaa ndítá'a, íkha
ñajún rí nàña'ún apháa', nàgígaa, nà'kho apháa'... ò
ìmbá rí nàgijnaa. Nànguá màjan' mbá jáyu.

À'kho, nìrmá'aa akui' ído ndiyoo nàndí gè'the.

Xí nàtiyaa rí nàñá'ún apháa' ò nàgígaa, íkhá ñajún
nàsngájma mìná' rí xùbiaan nàtsáñuun
gàjmaa mbá nàndí.

¿Á ndiyaa' nàndí mbá mi'tsú?
Àthasngájma ná rí nìthagijnii:

Ni'kho idxaa'

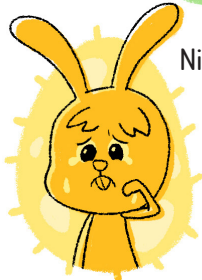
Nigigaa

Niñá'ún aphaá'

Ni'kho chàkaa'

Nimbíyaa idaa'

Mbá xúgii ni'kho

Xá' rakhaá'

¿Ó imbá xó nìthagijnii yé'? Àratháán ná rí:

¿Á gída idxáa' guatha mbĩĩ ninújnguu ído nĩnii akián'?

Àtásngájma guatha mbĩĩ ninújnguu nĩnii akhián'.

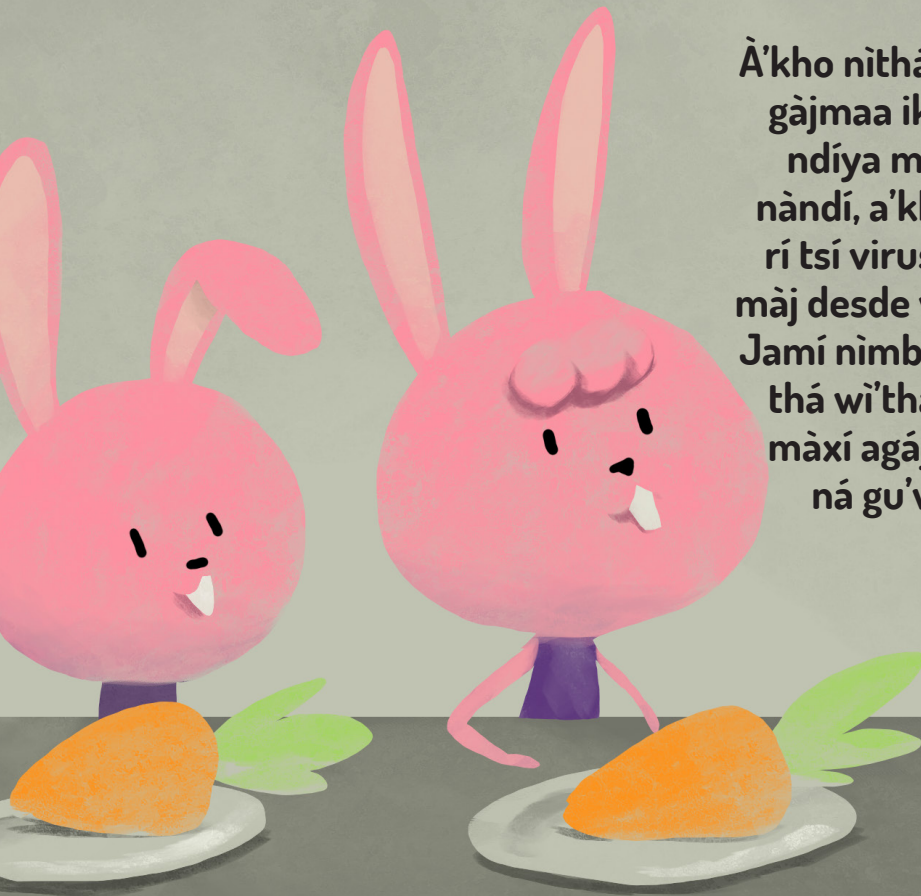
Mbá
mbĩĩ

Àjma ò
atsú mbĩĩ

Ákho ò
majun mbĩĩ

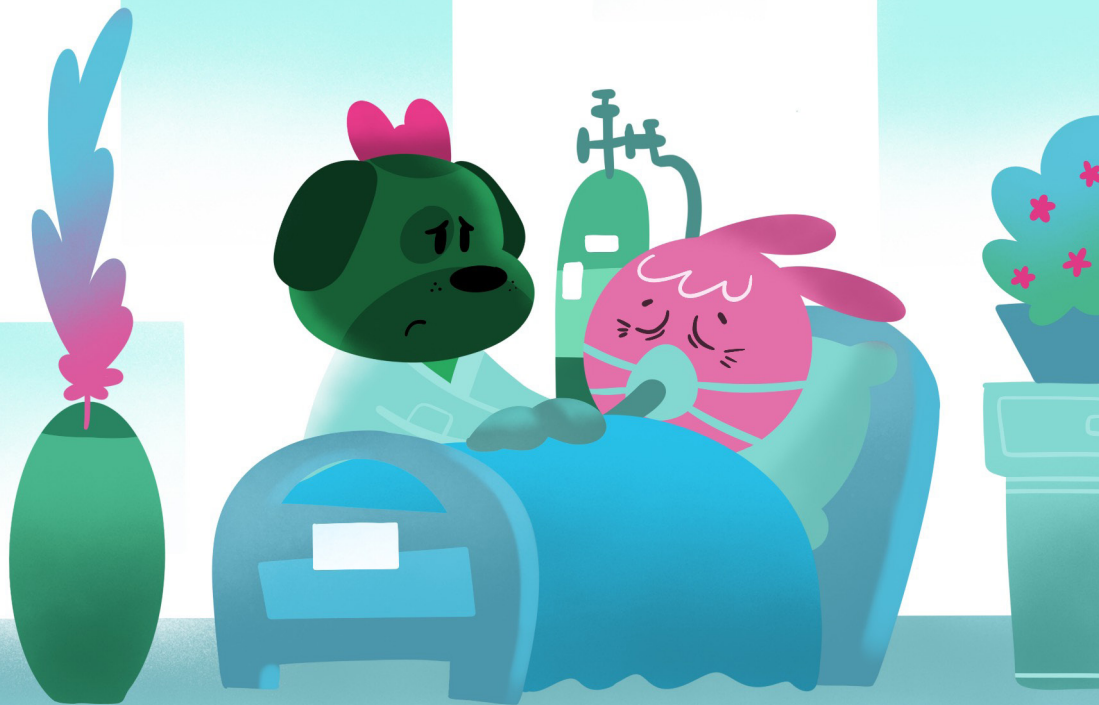
Juwan
mbĩĩ ò mbá'á
mbĩĩ xoo

À'kho nìthá. Gè'the
gàjmaa ikhúún,
ndiya máj xó'
nàndí, a'kho iyoo
rí tsí virus júwa'
màj desde wajiúún.
Jamí nimbá mì'tsú
thá wí'thá xó' rí
màxí agájna xó'
ná gu'wá...

Rùdú' nǐ' thi rí virus tsígè' ndikú nikujmaa jamí nàndí rí
naxpí'thaa gaké ngajmii nēj mbúanii, numuu rí nàndí
rígè' na'ne rí jma' khaa xmatrá' een xé'

Tíkhuu xàbò phú gakhé ngájmmi nàndí nàgòò
asndó ná gu'wá thana.

Xú'kho mànga gàkhe ngàjmii nè xàbò tsí guá'daa imbá
nàndí, xó rí mbi'yuu diabetes. Jamí xàbò tsí guá'daa
nàndí ríge' nùthee rí phú iwá guabii inuu néj.

Hipertensión

Sobrepeso

**Enfermedades
pulmonares**

Diabetes

**Ído guánaa nàkújmii virus tsí ambrútuu jamí nùxiuu'.
Nii tsí'yaa ló' xó gua'nii, ído guánaa íkhíi
iwá gakhe ngájmaa ló'.**

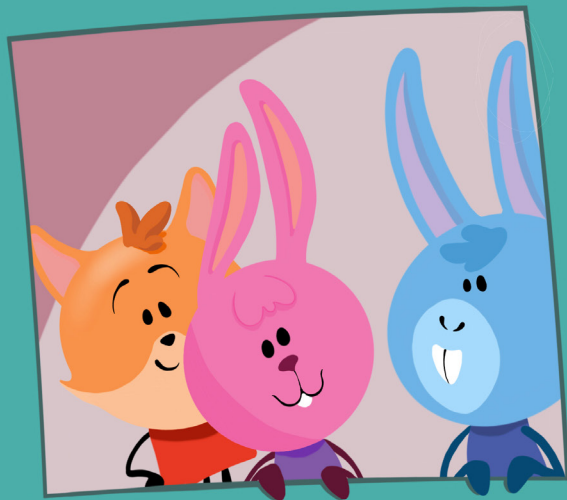
**Xá'nii níriga ído nikújmaa virus tsí nùxíi', mbí'yuu
Coronavirus SARS Co-V2 o Covid-19, tsí nikújmaa
gó' diciembre tsígu 2019 ná China.**

Ído mbá'iin xàbò nàngájmii ò najañuun i'ne mbó inii nandi
awún mbá xuajén ò numbaa, mbí'yuu epidemia.

Ná thíku nùmbaa mbó mbí'i ndiñuu nandi mbá'iin xàbò,
nànguá nejngoo gu'wá thana màgúma thánuu.

Ru'kho káingó nuthà
ló' xàbò ñàjún rí
màguaná ná gu'wáa
ló', káingó mumbáyii
rí màxí ngájmaa ló'
nàndí, màxí àgájaa
jamí xàbò tsí guábii
màxi ngájmmi nēj
mbó mbí'i.

Nìfró'o màj rá, nìthúú tátí.

Ikháá nì'thí. Mágoo mu'ne ló
ímba ñajun rí mambáyuu
màgéféthún nàndí, como xó
màrajián máj xu'kho ñàwáan'
wambá mb'íi.

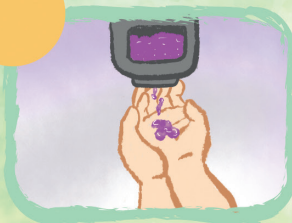

¿Á nàmáñaa narajián ñawáan rá?
¿Ná rí màthane ginii jamí rí ndikhú rá?

Àratháá xó gíjmaa màgá'un ñawán ló'.

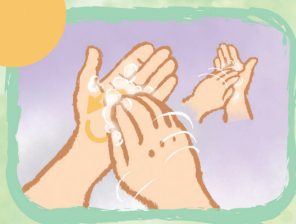
.....

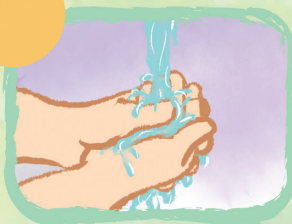
.....

.....

.....

.....

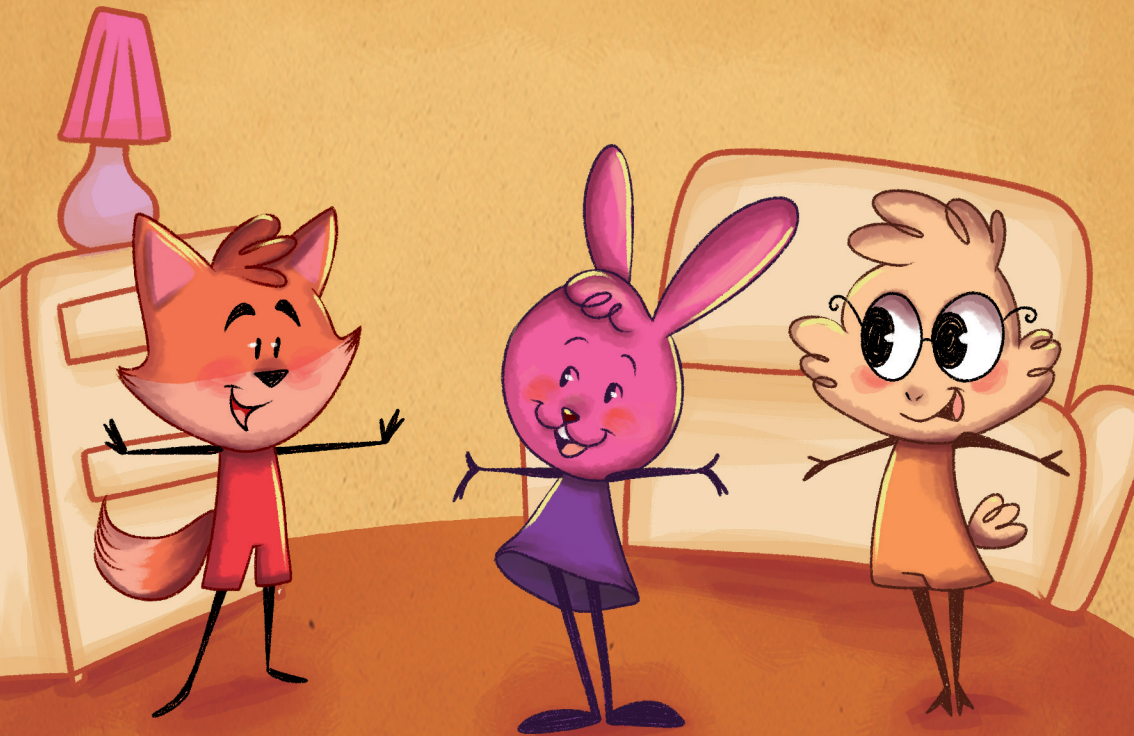
.....

Rí mumbáyi maxí wí'thaa
wíñu nàndí ò virus, gijmaa
rí màrúgaa ráwáan ló' jamí
rákáa ló' gajmaa íduu ñawáan
ló' ido naña'ún apháa
ló' ò nura'tsí.

À'kho ikhúún niguajún
nimañú xó gijmaa mara'tsí,
phú nindú'wa. ¿Áthane
ikháán rá mbáyoo?

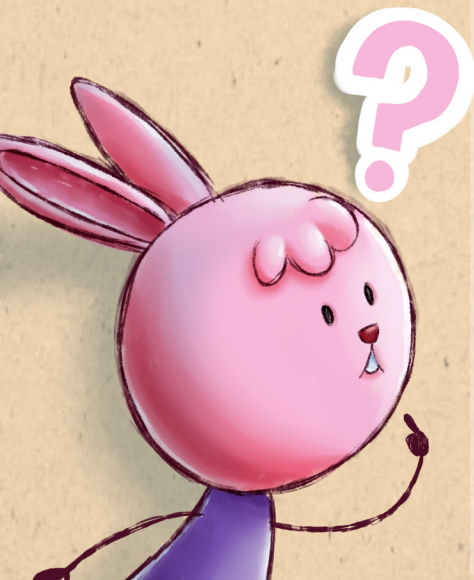
**Jamí ído màgájná ló', ní'tha nání', àjmá ñáwán ló' rí màjían'
màguajún ló nījiuun xàbò kajngó maxí ngajmaa ló' nandi.**

ìMàgoo màamáñaa' màtríya xáwa xó mbá' màriájún!

Ndíkhú rí nìwí'thú xúgíí, ndiyoo rí nìmañu' mbá'á inii àjngàà núxé'.

Átsé krída wàmbá àjngàà gájmaa xkrídoo
ò xti'khu rí nà'kho mínaa:

Xàbò tsí gua'daa ímbá
nandí (guábii inuu nèj)

Xùkhú tsí màkíín
(tsí'ngoo ídà ló'
mbá'yo)

Mbó mbí'í ída nandi
mbá'iin xàbò

Nujngoo nandi
mbáya imbaa xàbò

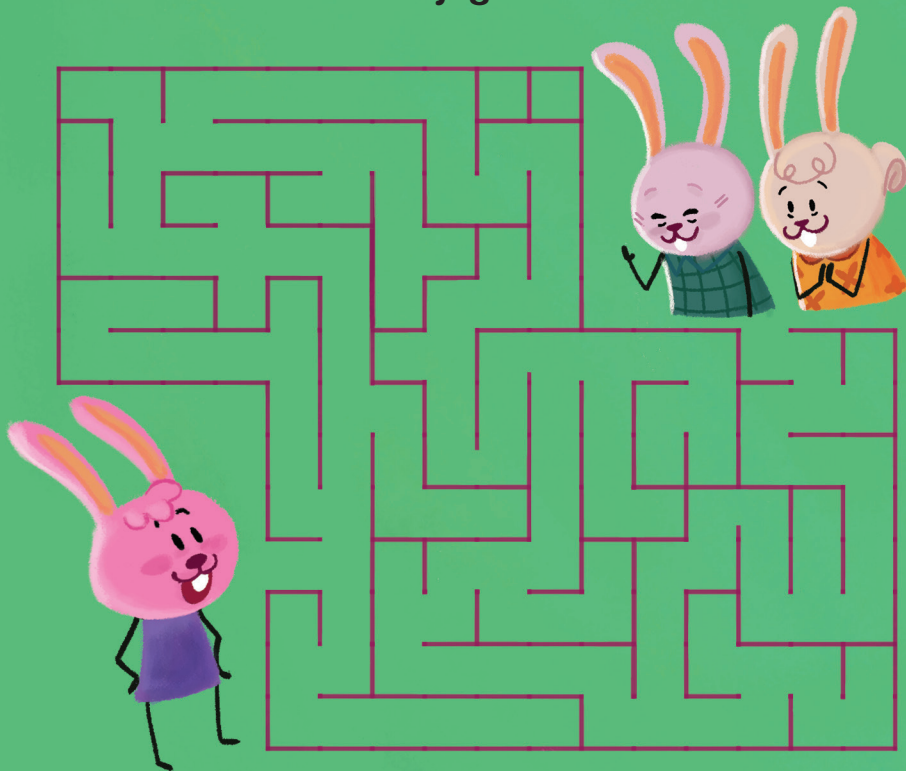
Àguanáa' ná gu'wáa'

**Xú'kho táti' mǎngà nǐ'thí' rí, mbi'í rí nàguaná ló' ná
gu'wáa, xúgián ló' gǐjmaa múmbáyii ná rí ndá'yoo,
kájngó màjǎn guabá jamí mitsaa ánujngá ló'.
Jamí màxá'ne mitská wíñuu ráwaa ló'.**

Nìthuun nání' rí ndá'yaa nána xíñu', jamí xú'kho ikháá
nìthí rí mǎngíi ndú'yuu, indóo mǎgoo mǎthá rú'un
awún teléfono kàjngó mǎfrúwiin ákhuíi.

Áthambáyii xtuajén mà'thá rú'un táta xíñuun ginii màtáxkamaa
jàmbaa kàjngó mundxakhuu.

Desde á'khue, tsétsé ìthá rú'ún t́́ta xí'ñú' kàngó mùxú'ya
mìjnaa wí'na xó'. Ído guánaa nàtha rú'ún xí'ñú', ìjamí
màngii tsí nàmbáxú' gàjmí!

ìGù'thúu rí mbú'yá mìjnaa ló' ndáwaa!

Nijngá xó nìgù má iyii' rìgè' rí nàkha ínaa ikháán lá' ndí nù máa' lá' mbá xúgíi xàbò tsí nìmbáyii nìríyaa mbí'i, nìxná nìmii, ñajúún jamí mbá xúgíi rí nàmáñuu kàjngó makáxe iyii'.

Ilustradores:

Julieta Colás
Oscar Trejo
Boli Nolasco
Marcos Vargas “Marmot”
Carlos Sallas
Gaby Zermeño
Daniel Farrera
Ernesto Molina
Jessie Arias
Aida Sofia Barba
Julian Hernández
Robin Morales
Heis González
Oscar Pinto
Carlos Tron
Verde Agua
Lupita Guillén
Ana Karen Murillo
Venisa del Águila
Oscar Hernández
Raven Bazan
Sant Arellano
“Crayon” B. Alvarez

Idea, desarrollo y coordinación:

Pixelatl / José Iñesta,
Christian Bermejo y Jordi Iñesta

Escrito por:

Jordi Iñesta

Coordinación y formación editorial:

Diana Pérez

Corrección de estilo:

Karen Acosta

Tipografía de portada:

Carlos Cano

Asesora:

Mariana Cano

Asesoría lingüística:

Instituto Nacional
de Lenguas Indígenas

Traducción al Tlapaneco:

Emma Candia Estrada

Ikhií mà xùkú tsí jáguu iyii' rìgè' jamí xó nìgùma ñá'nii nèj xkuá'nii màj ríga imbá. “Mbí' rí xúgíi nìjbàà”, rí nìgúma idó nìxmá 2017. Màngaa nè nìgúma kúmaa inè mbá'iin xàbò tsí niruwá mijnaa jamí ikaa iyii' rìgè' màgòo màtaxkamaa nèj ná: <https://bit.ly/Px17-20>

Iyii' rìgè' nìnè kúmaa mbá'ín xàbò tsí tsí'ya mùrá'á inuu xàbò ñajún. Màgòo màgájuu mbá xúgíi xti'khuu iyii' numuu rí màxí thangójuu nèj jamí màthíma jáñii jamí mbí'yuu xàbò tsí nìnè kúmaa nèj. Xí nàndaa màtráxe árátháa ná:

info@pixelatl.com

Nandi rí ríga xúgè' rí nikujma i'ne COVID 19 ndáyuu nè mbá xúgíi xàbò
asndó nguá tsígùù, mbá xúgíi èjén, jamí ikhíi ndúyaa xó
nàjmuu buánii tsí júwa gàjmii jamí màngíi tsíyaa xó
múthee xó nàjmuu jamí xó júwee.

lyii' rígè' nigumá kúmuu awún gà'ko rí nijúwa ló' ínè xàbò míxíi tsí
júwa wambá xuajín, ikháa iyii' rígè' màmbáyuu ejen màfrú'un xó ja'ni
nandí jamí ga'kho rí nijúwaa ló' jamí ikhaa màj iyii' rígè' màmbáyuu
múthee xó júwee jamí mundxákhuu xó mune ñàwá
mijnee awún ga'kho rí xá'nii.

